

دستاوردهای وزارت نفت در دولت چهاردهم

جهش تولید، خودکفایی و توسعه زیرساخت‌ها

گروه اقتصادی/ وزارت نفت به عنوان موتور محرک اقتصاد ایران، در سال اول دولت چهاردهم، با وجود تحریم‌های ظالمانه، عملکردی چشمگیر و بی‌سابقه در حوزه‌های

بالادستی، پایین‌دستی و توسعه زیرساخت‌ها داشته است. این گزارش، مروری بر برجسته‌ترین دستاوردهای این وزارتخانه در یک سال گذشته است.

جهش بی‌سابقه در تولید نفت و گاز

وزارت نفت با اجرای برنامه‌های فشرده، افزایش قابل توجهی در تولید انواع حامل‌های انرژی داشته است.

- ✓افزایش ۱۲۰ هزار بشکه‌ای تولید نفت خام در روز.
- ✓افزایش ۸.۳۴ میلیون مترمکعبی تولید گاز خام در روز.
- ✓افزایش ۵ میلیون لیتری تولید بنزین در روز.
- ✓افزایش ۵ میلیون لیتری تولید نفت گاز (گازوئیل) در روز.
- ✓افزایش ۲۱ هزار بشکه‌ای صادرات نفت خام و میعانات گازی در روز، علیرغم تشدید تحریم‌ها.

«با وجود تمام محدودیت‌ها، صادرات نفت خام و میعانات گازی نسبت به مدت مشابه سال گذشته افزایش یافته است.»

امنیت انرژی و ذخایر استراتژیک

تأمین امنیت انرژی کشور و ایجاد ذخایر راهبردی، از اولویت‌های کلیدی بوده است.

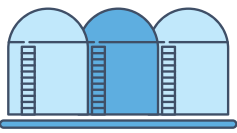
- ✓افزایش ۶۰درصدی موجودی نفت گاز نیروگاهی (۱۰۵۱ میلیون لیتر).
- ✓افزایش ۱۷درصدی موجودی نفت کوره نیروگاهی (۲۲۱ میلیون لیتر).
- ✓افزایش ۵۱درصدی ذخیره بنزین (۴۱۴ میلیون لیتر).
- ✓افزایش ۳۱درصدی ذخیره نفت گاز غیرنیروگاهی (۴۹۲ میلیون لیتر).
- ✓افزایش ناوگان فعال انتقال فرآورده‌ها به ۳۷۰۰ دستگاه.
- ✓راه‌اندازی ۳ خط لوله جدید انتقال فرآورده به طول ۱۰۰۰ کیلومتر.

پروژه‌های کلان و راهبردی ملی

تصویب و آغاز پروژه‌های بزرگ، آینده صنعت نفت را متحول خواهد کرد.

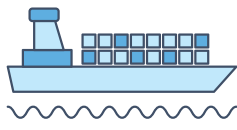
- ✓اخذ مصوبه شورای اقتصاد برای ۹ طرح بزرگ از جمله:
- ✓افزایش ۲۵۰ هزار بشکه‌ای تولید نفت خام.
- ✓توسعه یکپارچه میدان آزادگان.
- ✓توسعه میادین آذر، چنگوله، مسجدسلیمان و...
- ✓انتقاد قراردادهای طرح عظیم فشارافزایی میدان گازی پارس جنوبی.
- ✓کاهش زمان انعقاد قراردادهای نفتی از ۲۸ ماه به حدود ۷ ماه.

بهره‌برداری از پروژه‌های بزرگ پالایش و انتقال

تعداد زیادی از پروژه‌های نیمه‌تمام بزرگ پس از سال‌ها به بهره‌برداری رسیدند.

- ✓کارخانه نمک‌زدایی اهواز: افزایش ۲۲۰ هزار بشکه‌ای ظرفیت نمک‌زدایی.
- ✓واحد فرآورش مرکزی آزادگان جنوبی: (CTEP) افزایش ۸۰ هزار بشکه‌ای ظرفیت.
- ✓خط لوله انتقال فرآورده بندرعباس-رفسنجان (۴۵۰ کیلومتر): افزایش انتقال ۴۸ میلیون لیتر در روز.
- ✓واحد ایزومریزاسیون پالایشگاه شیراز: تولید ۱.۶ میلیون لیتر بنزین یورو ۵.
- ✓واحد هیدروکراک پالایشگاه آبادان: تولید ۵ میلیون لیتر نفت‌گاز یورو ۵.
- ✓اتصال ۶ نیروگاه جدید به خطوط انتقال فرآورده.

توسعه شبکه گازرسانی کشور

گازرسانی به عنوان یکی از موفق‌ترین طرح‌های ملی، با شتاب ادامه دارد.

- ✓گازرسانی به ۲ شهر و ۹۶۶ روستای جدید.
- ✓گازرسانی به ۱۴۶۵ واحد صنعتی غیرعمده و ۱۰۱۰ واحد صنعتی عمده.
- ✓اجرای ۱۱,۶۹۳ کیلومتر شبکه گاز شهری و روستایی.
- ✓گازرسانی به ۳ نیروگاه جدید.
- ✓بهره‌برداری از ۱۲ خط لوله اصلی انتقال گاز در سراسر کشور.
- ✓احداث و بهره‌برداری از ۸ ایستگاه تقویت فشار گاز.
- ✓افزایش ظرفیت و پایداری شبکه گازرسانی کشور، یکی از دستاوردهای بزرگ وزارت نفت است.»

توسعه میادین و افزایش برداشت

پروژه‌های متعدد در میادین نفتی و گازی برای افزایش برداشت اجرا شده است.

- ✓طرح جمع‌آوری گازهای مشعل در رگ سفید (۲.۳ میلیون مترمکعب در روز).
- ✓راه‌اندازی میدان گازی خارتنگ (۳ میلیون مترمکعب در روز).
- ✓احداث ایستگاه‌های تزریق گاز در گچساران و بی‌بی حکیمه برای تثبیت تولید.
- ✓بهره‌برداری از مرکز تقویت فشار گاز هما (افزایش ۵ میلیون مترمکعب تولید در روز).
- ✓تکمیل حفاری ۱۸ چاه در فازهای پارس جنوبی (افزایش ۱۴ میلیون مترمکعب تولید گاز در روز).

توسعه پتروشیمی و ارزش افزوده

توسعه صنایع پایین‌دستی و تولید محصولات با ارزش افزوده بالا در دستور کار قرار دارد.

- ✓پلی اتیلن سنگین کنگان: تولید ۳۰۰ هزار تن در سال.
- ✓پتروشیمی آرمان سپاهان: تولید ۳۶ هزار تن ایزوپروپیل الکل.
- ✓واوره هنگام: تولید ۱,۰۷۵ هزار تن واوره گرانبوی.
- ✓الفین پتروشیمی بوشهر: تولید ۱,۰۹۰ هزار تن انواع الفین.
- ✓پتروشیمی صدف عسلویه: تولید ۱۳۶ هزار تن استایرن بوتادین رابر (ESBR).

اقتصاد دانش‌بنیان و مسئولیت اجتماعی

وزارت نفت به سمت اقتصاد مبتنی بر دانش و ایفای مسئولیت‌های اجتماعی حرکت کرده است.

- ✓انتقاد ۲۵ قرارداد تولید با شرکت‌های دانش‌بنیان.
- ✓افزایش ۴۲ درصدی شرکت‌های عضو پارک فناوری نفت (از ۱۰۵ به ۱۴۹ شرکت).
- ✓صدور ۱,۵۸۲ میلیون مترمکعب گواهی صرفه‌جویی انرژی.
- ✓هزینه‌کرد ۴۰.۸ هزار میلیارد تومان برای مسئولیت‌های اجتماعی.
- ✓بهره‌برداری از ۱,۵۰۲ پروژه مسئولیت اجتماعی در حوزه‌های آموزشی، بهداشتی و عمرانی.

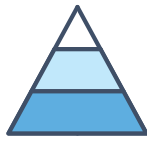

چالش‌ها و چشم‌انداز آینده

اگرچه دستاوردها چشمگیر است، ولی چالش‌های پیش‌رو نیز نیازمند توجه هستند:

- ✓تداوم تحریم‌های ظالمانه و محدودیت در جذب سرمایه‌گذاری خارجی.
- ✓فروشدگی تجهیزات در بخش بالادستی و پالایشگاهی.
- ✓کنیاز به فناوری‌های روز برای افزایش برداشت از میادین بالغ.
- ✓تأمین مالی پروژه‌های بزرگ و کلید در دست.

وزارت نفت مصمم است با تکیه بر توان داخلی، توسعه مشارکت بخش خصوصی و تمرکز بر اقتصاد دانش‌بنیان چالش‌ها را به فرصت تبدیل کند و نقش خود را به عنوان ستون فقرات اقتصاد ایران بیش از پیش تقویت نماید.

صنعت نفت در تقاطع تحریم و توسعه

یادداشت

صنعت نفت ایران به عنوان ستون فقرات اقتصاد ملی، در یک‌سال گذشته با وجود تحریم‌های شدید بین‌المللی و چالش‌ها و محدودیت‌های داخلی، عملکردی ترکیبی از پیشرفت‌های نصفه و نیمه فنی و نقاط ضعف ساختاری را به نمایش گذاشته است. اما این پیشرفت‌ها در برابر وابستگی‌های خارجی، مسائل محیط‌زیستی و کمبود سرمایه‌گذاری، شکننده به نظر می‌رسند. براساس آمارهای رسمی، تولید نفت خام با افزایش ۱۲۰ تا ۱۸۰ هزار بشکه در روز در قیاس با زمان‌آغاز به کار دولت چهاردهم، به حدود ۳.۳ میلیون بشکه رسیده است. البته این دستاورد فنی به تداوم سرمایه‌گذاری و تصمیم بازار نیاز دارد تا به مزیت پایدار تبدیل شود.

همچنین در حوزه گاز، برداشت از میدان پارس جنوبی به رکورد ۷۱۶ میلیون مترمکعب در روز رسیده است که افزایش ۶۰ درصدی در فاز ۱۱ را در طول ۱۰ ماه اول دولت نشان می‌دهد. در عین حال، برداشت جمعیتی گاز کشور به رکورد بی‌سابقه ۱.۱ میلیارد مترمکعب در زمستان ۱۴۰۳ رسید که از تمرکز بر تکمیل فازها و نوسازی تأسیسات حکایت دارد. این دستاوردها بیشتر از طریق بهره‌برداری از چاه‌های جدید و تکمیل فازهای نیمه‌تمام، اسیدکاری و تعمیر خطوط لوله انتقال و ترمیم زیرساخت‌های فرسوده، حاصل شده است که نشان می‌دهد متولیان اجرایی می‌توانند خروجی میدان‌ها را با شتاب بیشتری تقویت کنند. با این حال، این عملکرد

را باید در چهارچوب چالش‌های ساختاری و محدودیت‌های ژئوپلیتیک تحلیل کرد. صنعت نفت ایران در یک‌سال گذشته نشان‌دهنده دو واقعیت موازی بوده است: توان فنی و مدیریتی برای افزایش تولید نفت خام و گاز طبیعی در میدان‌های اصلی. اما این دستاوردها در برابر وابستگی به بازارهای محدود، کمبود سرمایه‌گذاری بلندمدت و چالش‌های محیط‌زیستی شکننده هستند.

نقاط قوت: افزایش تولید و مدیریت منابع

افزایش تولید نفت و گاز از طریق تمرکز بر میدان‌های کلیدی همچون چشمه‌خوش، دارخوین و آزادگان، همچنین توسعه فاز ۱۱ پارس جنوبی، موجب رشد تولید شده است. این امر در شرایطی اتفاق افتاد که تحریم‌ها دسترسی به فناوری‌های پیشرفته را محدود کرده بود.

بهبود نسبی مدیریت جمع‌آوری گازهای همراه نفت و کاهش بخشی از سوزاندن گاز در مشعل‌ها که هم ارزش اقتصادی را حفظ کرد و هم از آلاینده‌های محیط‌زیستی کاست؛ این اقدام‌ها، هرچند ناقص بود، اما از اولویت‌بندی عملیاتی نشان دارد. کاهش سوزاندن گازهای مشعل هم با اجرای پروژه‌های جمع‌آوری گازهای همراه نفت همچون ان‌جی‌ال-۳۲۰ موجب جلوگیری از هدررفت سرمایه ملی و کاهش آلودگی محیط‌زیست شد. بهبود ذخیره‌سازی سوخت نیروگاه‌ها و کاهش نسبی خاموشی‌ها در نقطه اوج مصرف هم از جمله دستاوردهای مثبت در تأمین پایدار سوخت داخلی بوده است. کم‌وبیش همه نفت صادراتی ایران (حدود ۱.۶ میلیون بشکه در روز) به چین محدود شده است. کاهش ۳۰ درصدی واردات نفت ایران از سوی چین در ماه می، سال جاری میلادی، از

آسیب‌پذیری اقتصاد نفت‌زده ایران حکایت دارد و این بازار تک‌قطبی فروش، هرگونه شوک خارجی را به درآمدهای نفتی و تراز ارزی منتقل می‌کند. کمبود گاز در زمان اوج مصرف در زمستان موجب شد برخی نیروگاه‌های کشور به مازوت‌سوزی روی آورند؛ پدیده‌ای که هم سلامت عمومی را تهدید می‌کند و هم نشانه‌ای از ناکافی بودن برنامه‌ریزی سوخت‌رسانی و پالایشی کشور است. اگرچه مازوت‌سوزی در قیاس با سال گذشته کاهش یافته، اما استفاده از سوخت مازوت در نیروگاه‌ها همچنان ادامه دارد و آلودگی هوا را تشدید کرده است. سازمان حفاظت محیط‌زیست به صراحت به این مسأله اعتراف کرده، اما هنوز راهکار اساسی و روشنی برای برطرف کردن آلاینده‌ی حاصل از این مشکل محیط‌زیستی ارائه نشده است. براساس پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی، تولید نفت ایران تا سال ۲۰۲۰ در حد ۳.۴ میلیون بشکه در روز ثابت خواهد ماند که این امر به علت ناتوانی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی، عدم دسترسی به فناوری‌های روزآمد و توسعه نیافتن میدان‌های جدید است که افق رشد تولید را محدود می‌کند.

راهکارهای عملیاتی اولویت‌دار و قابل اجرا

استفاده از مکانیسم‌های مالی غیردلاری برای گسترش فوری روابط با کشورهای منطقه و آسیای جنوب شرقی در راستای تنوع‌بخشی به بازارهای صادراتی می‌تواند از جمله راهکارهای کارآمد برای خروج از بازار تک‌قطبی نفت ایران باشد و ریسک تمرکز بر خریدار را کاهش دهد. اجرای برنامه اضطراری پالایش و ذخیره‌سازی سوخت با هدف حذف مازوت از سبد سوخت نیروگاه‌ها از طریق اختصاص بخشی از ظرفیت پالایشی به تولید نفت کوره با گوگرد بسیار

کم (VLSFO) یا واردات کنترل‌شده آن و همچنین تخصیص گاز به شکل اولویت‌بندی به نیروگاه‌های شهری، باید در دستورکار قرار گیرد. ایران تنها ۱۱۰۰ مگاوات ظرفیت انرژی تجدیدپذیر دارد، در حالی که پتانسیل آن به ۱۰۰ هزار مگاوات می‌رسد. توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر و افزایش سهم انرژی خورشیدی و بادی می‌تواند وابستگی به سوخت فسیلی و فشار بر شبکه و مصرف گاز را کاهش دهد و مزیت اقتصادی ایجاد کند. نهادهای رسمی هدفگذاری‌های ۱۰ گیگاواتی را اعلام کرده‌اند که با سرمایه‌گذاری ۱.۵ میلیارد دلاری در توسعه انرژی خورشیدی، می‌تواند تا تابستان ۱۴۰۵ به میزان ۴.۷ گیگاوات از این رقم در دسترس قرار گیرد، پس لازم است به اجرا این پروژه‌ها شتاب داده شود. ایجاد بسترهای حقوقی امن برای مشارکت شرکت‌های داخلی در پروژه‌های نفت و گاز، همانند ۳۳ میلیارد دلار قرارداد منعقدشده در سال گذشته نیز به جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی کمک خواهد کرد و استفاده از مدل‌های قراردادی سازگار با شرایط تحریم برای جذب فناوری کاهش مصرف انرژی در داخل از طریق فرهنگ‌سازی و اصلاح الگوی مصرف و نوسازی صنایع پرمصرف نیز از دیگر راهکارها در این بخش به شمار می‌رود.

چشم‌انداز آینده صنعت نفت

صنعت نفت ایران در آینده نزدیک با دو سناریوی تداوم تحریم‌ها و دیپلماسی انرژی روبه‌روست. در سناریوی اول و در صورت تداوم تحریم‌ها، ایران همچنان به بازار چین وابسته خواهد ماند و قادر به افزایش تولید ۳.۴

میلیون بشکه در روز نخواهد بود. در سناریوی تقویت دیپلماسی انرژی و در صورت توافق هسته‌ای و کاهش تحریم‌ها، ایران می‌تواند به بازیگر اصلی بازار انرژی منطقه تبدیل شود، به شرطی که به اصلاحات ساختاری در داخل شتاب دهد.

جمع‌بندی و توصیه به تصمیم‌گیران

دستاورد‌های عملیاتی یک‌ساله شاید تا حدودی قابل تأیید باشند، اما پایدار نیستند، مگر اینکه ساختار درآمدی، بازار صادراتی و مدیریت انرژی داخلی مقاوم شود. تصمیم‌گیران باید ترکیبی از اقدام‌های کوتاه‌مدت (توقف مازوت‌سوزی، تضمین بازار، تخصیص سوخت) و میان‌مدت (قراردادهای فناوری، توسعه تجدیدپذیر، اصلاح تعرفه‌ها و سیاست‌های مصرف) را هم‌زمان اجرا کنند. بدون اصلاحات ساختاری، رشد تولید به سرعت به سطح امروز بازخواهد گشت؛ با اصلاحات هوشمندانه و فنی اما ایران می‌تواند از «رشد کم‌عمق و لاک‌پشتی» به «رشد پایدار و مقاوم» برسد. در شرایط سیاسی و بین‌المللی کنونی، عملکرد دولت چهاردهم در حوزه تولید نفت و گاز، قابل قبول است، اما این دستاوردها در سایه وابستگی به یک بازار و غفلت از محیط‌زیست، ناپایدار به نظر می‌رسد. برای تضمین آینده انرژی ایران، اتخاذ استراتژی چندبعدی برای کاهش وابستگی به نفت و گسترش انرژی‌های تجدیدپذیر، عقد قراردادهای بین‌المللی با کشورهای غیرغربی برای انتقال فناوری و کاهش آلودگی محیط‌زیست از طریق حذف تدریجی مازوت‌سوزی، ضروری است. صنعت نفت ایران در تقاطع تحریم و توسعه قرار دارد؛ عبور از این تقاطع به عزمی ملی، اراده‌ای فراجتاحی و دیپلماسی هوشمندانه نیاز دارد.